

Azərbaycan Respublikası təhsil siyasətində prioritetlər(əsas istiqamətlər)

Son illər aparılan sosial-iqtisadi siyasət nəticəsində ölkədə yüksək inkişafa nail olunmuş, əhalinin maddi rifahı xeyli yaxşılaşmış, yoxsulluğun səviyyəsi minimuma enmiş və Azərbaycan Respublikası orta gəlirli ölkələr sırasında yer tutmuşdur. Gerçəkləşdirilən islahatlar və genişmiqyaslı infrastruktur layihələri sosial-iqtisadi həyatın yenidən qurulması və davamlı inkişafı üçün şərait yaratmışdır. Ölkə qarşısında duran növbəti strateji vəzifə sosial-iqtisadi həyatın daha da modernləşdirilməsi və qabaqcıl beynəlxalq təcrübəyə uyğunlaşdırılması yolu ilə davamlı iqtisadi inkişafın təmin edilməsi və əhalinin həyat səviyyəsinin yüksəldilməsindən ibarətdir. Müasirləşdirmə, ilk növbədə, qabaqcıl texnologiyaların və idarəetmə üsullarının, elmi nailiyyətlər əsasında yaradılan innovasiyaların ölkənin sosial-iqtisadi həyatına uğurlu tətbiqi ilə bağlıdır. Bunun üçün prioritet istiqamət ölkə iqtisadiyyatının dünya iqtisadiyyatına inteqrasiyasının sürətləndirilməsi ilə yanaşı, ölkədə insan kapitalının inkişafı, şəxsin müasir bilik və bacarıqlara yiyələnməsinin təmin edilməsidir. İnsan kapitalının inkişafı iqtisadiyyatın qlobal sistemə uğurlu inteqrasiyası və ölkənin beynəlxalq rəqabətdən daha effektiv faydalanması prosesində ən mühüm şərtlərdən olub, ölkənin təhsil sisteminin başlıca vəzifəsini təşkil edir. Azərbaycan Respublikasının inkişaf konsepsiyasına uyğun olaraq şəxsə hərtərəfli bilik və bacarıqların verilməsi məqsədi ilə təhsil sisteminin institusional əsasları, infrastrukturunu və insan resursları inkişaf etdirilməlidir. Təhsilin inkişafı ölkədə əhalinin rifahının yaxşılaşması, həmçinin fərdin həyatının daha yüksək səviyyədə qurulması üçün zəmin yaradır. Təhsil insanlara texnologiyaları çevik mənimsəmək, əmək bazarında layiqli yer tutmaq və ömür boyu təhsil prosesinə qoşulmaq, sağlam həyat tərzi, ətraf mühitə münasibətdə düzgün mövqə seçmək imkanı verir. Sosial-iqtisadi həyatın müasirləşdirilməsində təhsilin rolu təkcə təhsilalanın qazandığı bilik və bacarıqların iqtisadi amilə çevrilməsi ilə məhdudlaşmır. Təhsil prosesində əldə olunan bilik və bacarıqlar, həmçinin etik-əxlaqi norma və dəyərlər hər bir təhsilalanın cəmiyyətin layiqli üzvü olması üçün lazımı şərait yaradır, onu biliyi və etik davranışı sayəsində örnək ola biləcək həmkara, nümunəvi ailə üzvünə və vətəndaşa çevirir. Son illərdə ölkədə təhsilin inkişafı istiqamətində mühüm addımlar atılmışdır. Təhsilin normativ hüquqi bazası təkmilləşdirilmiş, maddi-texniki təminatı istiqamətində Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamları əsasında geniş tədbirlər həyata keçirilmişdir. Həmin məqsədlə müxtəlif şəhər və rayonlarda 2500-ə yaxın məktəb binası tikilmiş və mövcud təhsil obyektlərində əsaslı təmir-bərpa işləri uğurla aparılmışdır. Təhsil müəssisələrində informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının tətbiqi əhəmiyyətli dərəcədə genişlənməmişdir. Qeyd olunanlarla yanaşı, sürətlə modernləşən Azərbaycan Respublikasında təhsil sisteminin *insan kapitalının inkişafı* çağırışlarına cavab verməsi istiqamətində yeni addımların atılmasına və ümumi təhsilin keyfiyyət göstəricilərinin Avropa standartlarına uyğunlaşdırılmasına ehtiyac vardır. Təhsilin keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün təhsili idarəetmə sisteminin yenidən qurulması, bu sahədə insan resurslarının inkişaf etdirilməsi və müəllim peşəsinin nüfuzunun artırılması zəruridir. “Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası” (bundan sonra – Strategiya) Azərbaycan Respublikasında, keyfiyyət nəticələri və əhatəliliyinə görə dünya ölkələri sırasında aparıcı mövqə tutan, səriştəli müəllim və təhsil menecerlərinə, qabaqcıl texnologiyalara əsaslanan infrastruktura malik təhsil sisteminin yaradılması üçün *beş strateji istiqamətdə* genişmiqyaslı tədbirləri nəzərdə tutur.

Birinci strateji istiqamət səriştəyə əsaslanan şəxsiyyətyönlü təhsil məzmununun yaradılmasına yönəlmişdir və təhsilin məktəbəqədər, ümumi, ilk peşə-ixtisas, orta ixtisas və ali olmaqla, bütün pillələri üzrə kurikulumların inkişafı kimi vacib hədəfi əhatə edir.

İkinci strateji istiqamət təhsil sahəsində insan resurslarının müasirləşdirilməsini nəzərdə tutur. Bu istiqamət innovativ təlim metodlarını tətbiq edən, təhsilin məzmununun səmərəli mənimsənilməsinə təmin edən səriştəli təhsilverənin formalaşdırılmasına xidmət edir və özündə təhsilverənlərin peşəkarlığının yüksəldilməsi, təhsilalanların nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi üzrə yeni sistemlərin qurulmasını, təhsilalanların istedadının aşkar olunması və inkişafı ilə bağlı, habelə xüsusi qayğıya ehtiyacı olanlar üçün inklüziv təlim metodologiyasının yaradılmasını ehtiva edir.

Üçüncü strateji istiqamət təhsildə nəticələrə görə cavabdeh, şəffaf və səmərəli idarəetmə mexanizmlərinin yaradılmasını nəzərdə tutur. Bu istiqamət təhsil sistemində tənzimləmə və idarəetmənin qabaqcıl beynəlxalq təcrübə əsasında müasirləşdirilməsi, təhsil müəssisələrində nəticəyönlü və şəffaf idarəetmə modelinin, təhsilin keyfiyyətinin təminatı və idarə olunması üzrə yeni məlumat və hesabat sistemlərinin yaradılması kimi hədəfləri əhatə edir.

Dördüncü strateji istiqamət müasir tələblərə uyğun və ömür boyu təhsili təmin edən təhsil infrastrukturunun yaradılmasını nəzərdə tutur. Bu istiqamət təhsil müəssisələrində informasiya-kommunikasiya texnologiyaları əsaslı təlim metodologiyasına uyğun infrastrukturun yaradılması, təhsil müəssisələri şəbəkəsinin rasionallaşdırılması, distant təhsil, istedadlı və xüsusi qayğıya ehtiyacı olan uşaqlar üçün təhsil və inkişaf, yaşlıların təhsili, peşə-ixtisas və təhsil məsələləri üzrə məsləhət xidmətləri göstərən regional universal mərkəzlərin, müasir təminatlı peşə-tədris mərkəzlərinin və komplekslərinin qurulması, kampusların yaradılması kimi tədbirləri ehtiva edir.

Besinci strateji istiqamət Azərbaycan Respublikasında iqtisadi cəhətdən dayanıqlı və dünyanın aparıcı təhsil sistemlərinin standartları ilə eyni səviyyəyə uyğun təhsil sisteminin maliyyələşdirilməsi modelinin qurulmasıdır. Bu istiqamət, o cümlədən müxtəlif mənbələrdən istifadə olunmaqla təhsili maliyyələşdirmə mexanizminin təkmilləşdirilməsini, təhsil müəssisələrinin adambaşına maliyyələşdirilməsinə keçidi, ödənişli təhsil xidmətlərinin göstərilməsinin dəstəklənməsini, Təhsilin İnkişafı Fondunun yaradılmasını nəzərdə tutur.

Təhsil sahəsini ölkənin inkişafının prioritetlərindən biri elan etmiş hörmətli Prezidentimiz İlham Əliyev 2004-cü ilin avqust ayında orta ümumtəhsil məktəblərinin informasiya və kommunikasiya texnologiyaları ilə təmin edilməsi proqramını təsdiq edən sərəncam imzaladı. Həmin Proqram 2005-2007-ci illəri əhatə edirdi və artıq onun reallaşması təmin edilmişdir. Bu gün orta

ümumtəhsil məktəblərinin V-XI sinif şagirdlərinin hər 29 nəfərinə 1 kompyuter nisbəti həll olunmuşdur. Halbuki proqrama qədərki dövrdə bu göstərici 1000 şagirdə 1 kompyuter nisbətində idi. Həmçinin, ölkəmizin tarixində ilk dəfə olaraq Azərbaycan tarixi, kimya, fizika, biologiya fənləri üzrə elektron dərsliklər, təlim materialları və əyani vəsaitlər hazırlanmışdır. Bir neçə məktəbdə "elektron məktəb" layihəsi hazırlanmışdır.

Təhsili idarə etmənin obyektı

Təhsil bilikləri kütlələrə çatdırmaq üçün təşkil olunmuş geniş miqyaslı ictimai prosesdir, bu sistemdə əsas məqsəd yeni təhsil müəssisələrində tədrisin müasir tələblər səviyyəsində təşkili və sağlam mənəvi iqlim yaratmaqdır. Təhsil ictimai praktikanın bütün sosial təbəqələrlə əlaqəsi olan, geniş əhatəli bir formasıdır, idarəetmə və fəaliyyət mexanizminə, təşkilati struktura malik mürəkkəb bir sistemdir. Təhsil sisteminin idarə olunmasında inzibati-amirlik prinsipləri üstünlük təşkil edir, idarəetmədə dövlət-ictimai xarakterinin gücləndirilməsi, funksiyaların yuxarıdan aşağı paylanması, ağırlıq mərkəzinin aparatdan sinifə-auditoriyaya keçməsi, əsas hədəfin təhsil verənə və alana yönəlməsi istiqamətində məqsədyönlü işlər həyata keçirilməlidir... Demokratiya yalnız qanun, parlament və seçkilərə əsaslanmır, reallıq həm də odur ki, vətəndaşlar cəmiyyətin həyatında fəal iştirak edir. Yeri gəlmişkən, qiyabi təhsil keçmiş sovet dövründən qalma forma idi, indi həmin təhsil distant təhsillə əvəz olunub. Bir dəfəlik distant təhsilə keçmək, digər tərəfdən bu sahədə şəffaflığın gözlənilməsi o qədər də asan deyil, bizə elə gəlir ki, bunu mərhələli şəkildə həyata keçirmək daha yaxşı olardı. Təhsilin iqtisadiyyatı demək olar ki, mərkəzləşmiş planlı sosialist iqtisadiyyatında olduğu kimi qalmış, təhsil sisteminin yeni təşkilati-iqtisadi idarəetmə modeli qurulmamışdır, təhsil sisteminin mailiyyələşdirilməsinin mütərəqqi forması olan təhsil alanların adambaşına xərc prinsipləri tətbiq edilməmişdir. Təhsillə bağlı başlıca məqsəd onun mailiyyələşmə mənbəyindən asılılığını aradan qaldırmaq, təhsil müəssisəsinin daha müstəqil olmasıdır. Bu gün Azərbaycanda təhsilin dövlət nəzarətində saxlanması ideyasına üstünlük verildiyi halda, Qərbdə əsas vəzifə təhsilin hökumətdən asılılığını minimuma endirilməsi, onun idarə olunmasının təhsil mütəxəssislərinin ixtiyarına verilməsidir. İngiltərədə təhsil müəssisəsinə maliyyə müstəqilliyi verilir, təhsil bir tədris ilində bir şagirdin hazırlanmasına çəkilən xərclər əsasında həyata keçirilir, dövlət büdcəsindən maliyyə vəsaiti təhsil müəssisəsinin birbaşa hesabına keçirilir. Respublikanın 59 məktəbinə maliyyə müstəqilliyi verilib, bu dövrün nə vaxt başa çatacağı müəyyənləşdirilməyib, amma vaxt-dövr bunu tələb edir, məktəb maliyyə müstəqilliyini gözləyir, bu olarsa idarəetmədə demokratik vəziyyət yaranar, məktəb dövlət siyasətində öz yerini görə bilər. Ümumi orta təhsili sovet dövründən qalmış 11 illik təhsil kimi başa düşülür ki, bunun heç bir əsası yoxdur, təhsilə cəlb etmənin icbarilik dövrü yuxarı yaşlara doğru deyil, aşağı yaşlara doğru genişləndirilir, məsələn, əvvəllər icbari təhsil dövrü 6 yaşdan başlayırdısa, sonra 5 yaşdan, indi isə bir sıra ölkələrdə 4 yaşdır. Bəzi inkişaf etmiş ölkələrdə icbari təhsil müddəti sinifi və ya tam orta təhsil anlayışı ilə deyil, yaşla müəyyən olunur (16 yaş keçməmək şərtilə). Fransada 16 yaşa qədər icbari təhsil alan şagirdlər orta təhsilin sonrakı mərhələsində könüllü oxuyurlar, Almaniya da tam orta təhsil almaq üçün ümumi orta məktəbdən sonra təmayüllü və ixtisaslaşdırılmış məktəblərdə təhsillərini davam etdirirlər. İngiltərədə də təxminən belədir, 14 yaşa qədər orta təhsildir, sonrakı illərdə təmayüllü və ya ixtisaslaşdırılmış təhsil verilir. Türkiyədə də icbari təhsil pilləsindən sonra təmayüllü liseylərdə tam təhsili başa vurmaq ənənəsi vardı. Ümumi təhsildə məqsəd insan üçün ən zəruri bilikləri vermək və onun bir vətəndaş kimi formalaşmasına zəmin yaratmaqdan ibarətdir, o səbəbdən şagirdlərə nəyi və necə öyrətmək önəmlidir, icbari təhsildən sonra isə şagirdlərə fənləri könüllü şəkildə seçmək üçün imkan yaradılmalıdır. Məcburi təhsil Böyük Britaniyada 5 və Şimali İrlandiyada 4 yaşdan başlayır. Bu zaman azyaşlı uşaq məktəblərinə və ya bölmələrinə gedirlər. Dövlət məktəblərində müəllimlərin Yerli Təhsil hakimiyyəti və ya məktəbin idarə orqanı təyin edir. İngiltərədə məktəblər müəllimlərin ilkin hazırlanmasında fəal rol oynayır. Almaniya da məktəb təhsili 6 yaşdan 18 yaşa qədər olan uşaqları əhatə edir, yəni 12 il nəzərdə tutulmuşdur. İcbari ümumi orta təhsil haqqında maddəni yerinə yetirmək üçün 9 il ərzində tam tədris həftəli məktəbi, daha sonra isə texniki peşə məktəbini başa vurmaq lazımdır. Almaniya da hər bir növ məktəbin xüsusi təhsil görmüş öz müəllimləri olur. Müəllim işləməyin başlıca şərti onun aldığı ali təhsildir, lakin bu təhsilin forma və müddətləri müxtəlif ola bilər. Orada abuturiyentlərin sayı mütəmadi olaraq artır, daha çox məktəb məzunu öz təhsilini ali təhsil müəssisəsində davam etdirmək qərarına gəlir.

İnzibati idarə və elmi metodik xidmət müəssisəsi işçiləri məktəbə gələrkən, ilk növbədə siniflərdə olmalı, şagirdlərlə, uşaq özünüidarə və öz-fəaliyyət təşkilatları ilə görüşüb söhbət etməli, onların vəziyyəti ilə tanış olmalıdır. Kollektivə düşüncəli, faydalı, pedaqoji rəhbərlik daim lazımdır, əlbəttə, pedaqoji rəhbərlik inzibatçılıq səciyyəsi daşmamalıdır. Dünyada təhsil standartlarının yaşı o qədər də çox deyildir. Ötən əsrin son onilliklərindən başlayan bu hərəkət hələ bu günün özündə zənginləşərək fundamental xarakter almışdır. Hər bir xalqın taleyini təkcə onun malik olduğu zəngin, təbii sərvətlər deyil, həm də elmi-mədəni və intellektual imkanları, bütün bunların da fəvqində dayanan insan kapitalı müəyyənləşdirir.

“Menecment” və “idarəetmə” forma etibarını ilə eynidir, konkret tətbiqində fərqli cəhətləri var, birincidə subyekt, şəxsiyyət, ikincidə isə bütöv idarəetmə sistemi nəzərdə tutulur. İdarəetmənin əsas məqsədi cəmiyyətin təhsilə olan tələbatını ödəmək üçün dövlət-ictimai xarakterli təhsil sisteminin, yeni idarəetmə modelinin yaradılmasıdır. İdarəetmə bazar iqtisadiyyatının tələblərinə, ictimai-siyasi həyatımızda aparılan demokratikləşmə prosesinə uyğun qurulmalıdır.

Məktəb pedaqoji sistem olmaqla yanaşı idarəetmənin obyektidir, təhsili təşkil edənlərin, rəhbər şəxslərin, şagirdlərin məqsədlərini müəyyənləşdirmək üçün yaradılan şəraitdir. İdarəetmədə pedaqoji kollektivin imkanları müəllimlərlə şagirdlərin səmərəli fəaliyyətindən asılıdır, pedaqoji kollektivin idarəetmədə iştirakı təmin edilməlidir. Əksər məktəb rəhbərlərinin idarəetmə mədəniyyəti kollektivdə baş verən dəyişiklərdən və təhsil müəssisələrinin inkişafından geri qalır, mütləq idarəetmə mədəniyyəti təkmilləşdirməlidir, idarəetmə mədəniyyəti hər bir rəhbərin başlıca xüsusiyyəti olmalıdır. Direktorların əsas diqqət yetirəcəyi məsələlər içərisində valideynlərin və ictimaiyyətin məktəblə əlaqələrini möhkəmləndirmək, müəllimlərin bilik və bacarıqlarını daim təkmilləşdirməkdən ibarətdir... Bir də direktorun dərs deməsi məktəbdə çox məsələyə münasibətdə obyektivlik üçün bir stimül, vasitə olur, ən azından dərslənmələr kimi vacib işin haqq-ədalət görüntüsünə zəmin yaradır. Təhsil sisteminin müxtəlif tipli müəssisə və təşkilatları üçün rəhbər kadrların hazırlanması və yenidən hazırlanmasını təşkil etmək,

kadrlarla kompleksləşdirmə mexanizmini yaratmaq, yüksək pedaqoji və metodik ustalıq vərdişlərinə malik olan pedaqoji kadrlar hazırlamaq və s. mühüm vəzifələr hələ də bugünün tələbləri səviyyəsində təşkil edilməmişdir. Rəhbərlik üslubu sahəsində tətqiqatlar fərqli olur: idarəetmədə kollegiyallıq prinsipinin gözlənilməsində hər rəhbər maraqlı deyil, pedaqoji şuralarda çox vaxt obyektivlikdən xəbər vermir. Pedaqoji şuraların forma və məzmunca dəyişməsinə hamı istəyir, amma hamı səy göstərmir, bu yığıncaqların müəllimin həyatında əxlaqi, pedaqoji, metodiki əhəmiyyəti olmalıdır. Onun məzmunca dəyişməsinə istəyiriksə mütləq valideynləri də ora cəlb etməliyik. Pedaqoji şura məktəb üçün fəaliyyət güzgüsü olmalıdır. Dövlətimiz təhsilin inkişafına böyük diqqət və qayğı göstərir, heç təsadüfi deyil ki, müstəqillik əldə etdikdən sonra respublikamızda köklü islahatların aparıldığı ilk sahələrdən biri də təhsil idi. Təhsilə kifayət qədər maliyyə, ictimai, siyasi və mənəvi dəstək var, təəssüflər olsun ki, təhsilə cavabdeh kəslər bundan düzgün yararlanmırlar. Bu idarəetməni ictimai demokratik əsaslarla qurmaq üçün zəruri olan qanunvericilik bazasını yaradılması çox vacibdir. Pedaqoji prosesin səmərəli təşkili nəticəsində cəmiyyətin təhsillənməsi kimi strateji problemin həllində mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Burada məktəbdaxili nəzarətin idarəetmədə rolu ilə bağlı bütün məsələlər tələb olunan səviyyədə həyata keçməlidir. Məktəbin idarəedilməsi və ona rəhbərlikdən nəzarət olmadan heç bir nailiyyətdən danışmaq mümkün deyil. Rayon İcra Hakimiyyətilə Təhsil Nazirliyinin birbaşa əlaqəsi yalnız rayon təhsil şöbəsinin vasitəsilə yaradılır, o da çox bəsit, formal şəkildə, əslində təhsil şöbəsi onların bəzi dediklərini əyri bilsələr belə heç bir müdaxilə, düzəliş eləmədən, bir növ kor-koranə eləmək məcburiyyətindədir. Ən əvvəl Nazirliklə RİH arasında səmimi, işgüzar münasibət yaradılmalı, bu da təhsil şöbəsinin işində öz təsdiqini tapmalıdır, aralarında səlahiyyət, məsuliyyət və cavabdehlik dayerləri konkretləşməlidir (məsələn, əmək intizamı, şagirdlərin davamiyyətilə bağlı bir komissiya yaratmaq olar, bu repititorluğa öz təsirini göstərər, bura mütləq QHT-ləri, Nazirliyin mətbu orqanlarını, valideyn komitələrini də cəlb etmək lazımdır).

Rayon İcra Hakimiyyətilə Nazirlik işgüzar münasibət qura bilsələr təhsil müəssisəsi rəhbərlərinin təyində obyektivlik, şəffaflıq görünər. Yeri gəlmişkən, məktəb direktorlarının təyində RİH-nin təqdimatı mütləq lazımdır, sabahkı fəaliyyətinə görə cavabdeh tərəf kimi məsuliyyətdən yaxasını kənara verməsin, amma direktorun özünə də bir sınaq müddəti verilməlidir, bir il keçəndən sonra onun fəaliyyəti əmrləşməlidir, üç ildən sonra isə fəaliyyəti məqbul olarsa ona sonrakı illərdə işləmək üçün lisenziya verilmə bilər. Bütün bunlar mütləq mərhələ-mərhələ, yoxlama-təfəşlərdən, müzakirələrdən keçə-keçə məsələ öz həllini tapmalıdır... Müavinləri isə direktor özü təyin etməlidir, bir müddət sonra təhsil şöbəsi iş fəaliyyətini yoxlayıb onun əmrini verməlidir. Dövlətin ən mühüm sahələrindən biri gənc nəslin tərbiyə olunması strateji əhəmiyyətli iş olduğu üçün buna ciddi yanaşılmalıdır, belə ki, məktəbdə tərbiyə işləri üzrə direktor müavinlərinin təyini, onların iş prinsipləri şəffaf olmalıdır.

33.Hər bir vətəndaş üçün təhsildə müəssərlik

Təhsil cəmiyyət və dövlətin inkişafının əsasında durmaqla strateji əhəmiyyətə malik olan və üstün inkişaf etdirilən fəaliyyət sahəsidir. Azərbaycan Respublikasının təhsil sistemi milli zəminə, ümumbəşəri dəyərlərə əsaslanır, demokratik xarakter daşıyır. Təhsil hüququ vətəndaşların əsas hüquqlarındandır. Təhsil sistemi qarşısında duran vəzifələr Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyi haqqında Konstitusiyaya aktına, Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına, Təhsil Qanununa və müvafiq beynəlxalq hüquq normalarına uyğun olaraq həyata keçirilir.

Maddə 3. Vətəndaşların təhsil hüquqları

1. İrqiindən, milli və dini mənsubiyyətindən, dilindən, cinsindən, yaşından, səhhətindən, sosial-maddi vəziyyətindən, fəaliyyət sahəsindən, ictimai mənşəyindən, yaşayış yerindən, dinə münasibətindən, siyasi əqidəsindən, həmçinin üzərində məhkumluğun olmasından asılı olmayaraq, vətəndaşların təhsil hüququna təminat verilir. Müəyyən peşələr və ixtisaslar üzrə hökumət tərəfindən yaş həddinə, habelə cinsə, sağlamlığa, mühakimə olunmaya görə məhdudiyətlər qoyula bilər.

Dövlət, mülkiyyət növündən asılı olmayaraq, bütün tədris müəssisələrinə qəbulda, tələbələrin təqəüdlə təmin edilməsində, tədris planının seçilməsində və biliyin qiymətləndirilməsində kişi və qadınlar üçün bərabər imkanlar yaradılmasını təmin edir.

2. Dövlət təhsil müəssisələrində vətəndaşlar pulsuz təhsil almaq hüququna malikdirlər. Həmin təhsil müəssisələrində əlavə pullu təhsil qrupları da yaradıla bilər.

3. Vətəndaşların təhsil formasını, təhsil müəssisəsinin və təlim dilini seçmək azadlığı təmin olunur.

4. Sosial müdafiəyə və yardıma ehtiyacı olan vətəndaşların təhsil hüququnu təmin etmək məqsədilə dövlət onların təhsil xərcini qismən, yaxud bütünlüklə öz üzərinə götürür.

5. Pullu təhsil müəssisələrində təhsil alan aztəminatlı vətəndaşlara eyni növdən və tiptən olan dövlət təhsil müəssisələrinin normativləri əsasında dövlət tərəfindən ödənc verilir.

6. Dövlət xüsusi istedadla malik olan və sosial yardıma ehtiyacı olan şəxslərin respublikada və ya xaricdə təhsil ala bilməsi üçün tam şərait yaradır.

7. Dövlət ali məktəb tələbələrinə təhsilini başa vurduqdan sonra beş il müddətində ödəmək şərti ilə kredit verə bilər.